HSB – där möjligheterna bor

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
LI2026/01167

REMISS: REGLER OM LIVSCYKEL-GWP OCH GRÄNSVÄRDEN FÖR BYGGNADERS KLIMATPÅVERKAN

HSB har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter på Boverkets förslag till regler om livscykel-GWP och gränsvärden för byggnaders klimatpåverkan. Som Sveriges största bostadskooperation med nationell bredd och lokal närvaro tar HSB ett stort klimatansvar. Vi förvaltar bostads-och hyresrätter, utvecklar bostäder och erbjuder bosparande över hela Sverige. Målet är netto noll klimatpåverkan år 2040. Därför har vi undertecknat Färdplan för en fossilfri bygg- och anläggningssektor och har ett maxtak för våra utsläpp i nyproduktionsprojekt, som vi årligen skärper. För att säkerställa att våra klimatmål går i linje med vetenskapen har de antagits i enlighet med SBTi.

SAMMANFATTADE SYNPUNKTER:

HSB tillstyrker att gränsvärden införs men anser att det är mycket problematiskt att denna lagstiftning skjutits fram under så många år och införs först nu till 2030.

HSB avstyrker att nuvarande lagstiftning upphör att gälla innan den nya träder i kraft och vill inte se en lucka i kravet på klimatdeklaration i övergången mellan nuvarande och kommande regelverk. Som förslaget är utformat nu innebär det att det under en period på nära tre år saknas krav på klimatredovisning för byggnader under 1000 kvadratmeter. Detta riskerar att få konsekvenser för kompetens och kontinuitet i branschens klimatarbete. Därmed anser HSB att nuvarande lagstiftning inte ska upphöra att gälla innan ny lagstiftning träder i kraft.

HSB anser att nuvarande förslag inte är tillräckligt när det gäller riktlinjer för undantag, utökat gränsvärde och kontroll. Hur säkerställs högre kvalitet än den idag bristande nivå på klimatdeklarationerna som Boverket själva pekar på och som bidrar till snedvriden konkurrens till fördel för oseriösa aktörer? Det behöver klargöras hur byggnadsnämnderna ska arbeta, vilka underlag som krävs för godkännande och avsteg samt hur kommunerna ska klara av och få stöd i den kompetensutveckling samt resursförstärkning som kommer krävas.

HSB tillstyrker sanktionsavgifter men anser att de behöver vara mer kännbara vid stora avvikelser och vill se en annan modell där hänsyn tas till storleksordning på utsläpp som överstiger gränsvärdet. Detta är viktigt för att undvika att det blir mer lönsamt att ta sanktionen än att minska utsläppen.

HSB – där möjligheterna bor

SYNPUNKTER I DETALJ:

HSB är medvetna om att redovisning av livscykel-GWP enligt direktivet ska göras i byggnadens energideklaration. HSB anser dock att begreppet energideklaration blir missvisande och föreslår att den i stället ska kallas energi- och klimatdeklaration samt att det bör göras större anpassningar av lagen eftersom införlivandet av livscykel-GWP inte överensstämmer med lagens syfte. HSB föreslår att Boverket ges ett sådant uppdrag.

Boverkets föreslagna reglering innebär att nuvarande lagstiftning om klimatdeklaration för byggnader upphävs. HSB anser att det är rimligt att den upphävs, men anser att det bör ske först när den nya lagen träder i kraft. Det är mycket problematiskt att nuvarande lagstiftning upphävs innan den nya träder i kraft. Det glapp i lagstiftningen som detta skapar kommer innebära stora steg bakåt i branschens klimatarbete, uppbyggnad av kompetens och fungerande processer och leverantörsled samt bromsa den nödvändiga utvecklingen med EPD:er och investeringar för bättre material med lägre klimatpåverkan.

HSB tillstyrker att kravet att beräkna och redovisa livscykel-GWP och gränsvärden ska gälla alla nya bygglovspliktiga byggnader som omfattas av energideklaration. HSB tillstyrker också att areaenheten för beräkning av livscykel-GWP ska vara bruttoarea (BTA).

Enligt Boverkets förslag får byggnadsnämnden ansvar för att inom ramen för bygglovs- och tillsynsprocessen enligt PBL kontrollera redovisningen av livscykel-GWP och gränsvärden. HSB anser att det kan vara logiskt att hantera klimatkraven som ett tekniskt egenskapskrav likställt med övriga tekniska krav, men ser med oro på hur byggnadsnämnderna ska kunna axla och hantera denna roll, då det är ett komplext expertområde som blir helt nytt för byggnadsnämnderna. Denna kompetens saknas idag och förslaget innehåller inga medel eller insatser för att stärka upp bemanning eller kompetensutveckling till kommunerna för detta. Risken för ojämn och bristande hantering är stor och kommer få ekonomiska konsekvenser för seriösa byggaktörer och skapa möjligheter till fusk för oseriösa. HSB föreslår att Boverket ska fortsätta att ha kontrollansvaret, åtminstone under några år i en övergångsperiod till dess att de nya reglerna är implementerade och etablerade i branschen. Då det kräver särskild expertkunskap att validera en klimatberäkning, bör det anses kostnadseffektivt att Boverket agerar central tillsynsmyndighet. Om Boverket fortsätter ha kontrollansvaret bör det innebära att lagen om klimatdeklaration inte behöver läggas ned i förtid.

Boverket föreslår att gränsvärdet omfattar byggskedet (modul A1-A5) och samtliga byggnadselement och teknisk utrustning i byggnaden, med undantag för verksamhetsrelaterade tekniska system, markförstärkning och teknisk utrustning för alstring och lagring av förnybar el på byggnaden eller dess tomt. HSB tillstyrker förslaget, vilket är genomtänkt och viktigt. HSB tillstyrker även att GWP-GHG ska redovisas för jämförbarhet mot dagens sätt att räkna. HSB tillstyrker vidare en täckningsgrad på minst 90% som räknas upp till 100%.

HSB anser att revideringstakten bör vara högre än vart femte år, eftersom en tydlig minskning av klimatpåverkan så snart som möjligt ger mer tid att ställa om inom klimatbudgeten för 1,5-gradersmålet. En snabbare revideringstakt, till exempel i linje med Danmark som uppdaterar gränsvärden vartannat år, möjliggör bättre anpassning till marknadens mognadsgrad, och stegvis mindre åtstramningar är lättare att hantera än större åtstramningar vart femte år.

HSB ser även positivt på att Boverket ska ta fram och förvalta ett systemstöd för digital hantering av klimatberäkningar som kommunerna kan använda på frivillig basis.

HSB – där möjligheterna bor

HSB delar Boverkets övergripande slutsats att införande av gränsvärden för klimatpåverkan är samhällsekonomiskt motiverat och lönsamt.

FÖRFATTNINGSFÖRSLAG

1.1 Förslag till lag om upphävande av lagen (2021:787) om klimatdeklaration för byggnader: HSB avstyrker författningsförslaget. HSB anser att lagen inte bör upphöra förrän vid utgången av 2029. Dessutom anser HSB att den inte bör upphävas retroaktivt, utan att alla byggnader som omfattats av kravet vid bygglov fortsatt ska lämna in en klimatdeklaration enligt den gamla lagen.

1.5 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900), föreslagen lydelse 105 a §: HSB tillstyrker möjligheten till högre gränsvärde till följd av försvårande projektspecifika förhållanden, men ser tveksamheter kring hur ett nytt gränsvärde ska kunna sättas. Det saknas helt riktlinjer för hur mycket ett gränsvärde kan höjas och hur en sådan ansökan ska motiveras och framställas för att godkännas. Därmed finns en stor risk för ojämn bedömning och krav på dokumentation i olika byggnadsnämnder och bristande kompetens att kunna fatta dessa beslut. Detta öppnar för sned konkurrens, fördyrande processer, godtycke vid bedömning samt fusk och avsteg på felaktiga grunder. För tydlighet och likabehandling behövs centrala kriterier från Boverket för när och hur mycket gränsvärdet får höjas för enskilda projekt.

1.6 Förslag till förordning om upphävande av förordningen (2021:789) om klimatdeklaration för byggnader: HSB avstyrker förslaget att förordningen ska upphöra att gälla vid utgången av mars 2027, enligt tidigare kommentar angående förslaget till upphävande av lagen om klimatdeklaration för byggnader.

1.7 Förslag till förordning om ändring i plan- och byggförordningen (2011:338): *3 kap. Krav på byggnadsverk, föreslagen 20 d§*: HSB avstyrker dessa undantag från redovisning av klimatpåverkan samt gränsvärden. Det framstår svårbegripligt varför en byggnad som används under en liten del av året eller ska ha kort livslängd ska tillåtas ha en hög klimatpåverkan vid byggnation. Kravet borde snarare vara högre ställt. HSB anser heller inte att det är lämpligt med ett generellt undantag för byggnader med särskild användning enl. pkt 1 och 5, det vore bättre att införa möjlighet att ansöka om höjt gränsvärde om det kan motiveras utifrån verksamhetsbehov.

1.9 Förslag till förordning om ändring i plan- och byggförordningen (2011:338)

3 kap. Krav på byggnadsverk, 20 f §: HSB tillstyrker med kommentar förslaget till nivå för gränsvärden. HSB har tillsammans med andra aktörer i branschen under flera år drivit frågan om att gränsvärden borde införas, och branschen har länge varit redo för det. Gränsvärden borde ha införts 2025 på de nivåer som då föreslogs för att till 2030 kunna ligga i linje med vad som krävs för att nå Parisavtalet och EU:s klimatmål, det vill säga på nivån enligt alternativ 1 i Boverkets hearing-underlag 2025. Det sena införandet har dock hämmat branschens utveckling och senarelagt stora avgörande industrisatsningar på materialsidan. Under rådande omständigheter och utifrån hur detta har hanterats föreslår HSB ett gränsvärde för flerbostadshus år 2030 strax under föreslagen nivå, någonstans mellan Boverkets alternativ 1: 190 kg CO2e/BTA och alternativ 2: 235 kg CO2e/BTA (för flerbostadshus). Vi ser att 190 kg CO2e/BTA kan nås redan idag för projekt med rätt förutsättningar och hög kompetens, men ser samtidigt utmaningar med tillkommande kostnader i många projekt samt kompetensbrist i branschen. Sannolikt blir ansökningstrycket om avsteg och högre gränsvärde högt med en nivå på 190, vilket leder till större osäkerhet och risk för godtycke och ojämn kravställning i olika

HSB – där möjligheterna bor

delar avlandet. HSB ser behov av tydligare kriterier och process för avsteg för en tydlig och rättvis lagstiftning och tillsyn.

HSB ser stora utmaningar med en allt för brant skärpning av kraven framåt och föreslår, i stället för väldigt stora skärpningar vart femte år, en revideringstakt med skärpta gränsvärden vart annat år. Vilket också snabbare skulle minska utsläppen samt minska de totala utsläppen fram till 2040.

20 g §: HSB anser att det är bra att det finns möjlighet för byggherren att visa att det föreligger särskilda omständigheter och tillstyrker att byggnadsnämnderna ska kunna ge påslag på gränsvärdet vid olika klimatdrivande förutsättningar, men anser att det saknas nödvändiga riktlinjer för detta. HSB anser att det noga måste specificeras vilka dessa förutsättningar är. Hur mycket kan ett gränsvärde höjas och vad krävs för underlag, kompetens hos den som ansöker och bedömer frågan hos byggnadsnämnden? Hur säkerställs rättvis och likformig bedömning och kravställning samt kompetens att göra bedömning av skälighet hos kommunerna? HSB föreslår därmed en tydligare skrivning om att varje kg CO2e/BTA som ansöks om höjning ska motiveras och styrkas med beräkning samt sedan följas upp. En sådan särskild omständighet bör även kunna vara särskilt svåra markförhållanden.

9 kap. Byggsanktionsavgifter, 26 a §: HSB anser att sanktionsavgifter måste finnas, särskilt eftersom utsläpp över gränsvärden inte är ett fel som kan åtgärdas i efterhand i färdig byggnad. HSB avstyrker dock delvis den modell för beräkning av sanktionsavgifter som föreslås. HSB anser att det är viktigt att sanktionsavgifternas storlek kopplas till storleken på felet, dvs hur mycket mer än tillåtet man har släppt ut. Det bör mätas i absoluta ton CO2e, ej utslaget per area. Sanktionsavgifterna måste också vara så pass stora vid större avvikelser att det ska vara mer kännbart att ta en sanktion än att genomföra motsvarande klimatbesparande åtgärder i projektet.

Johan Nyhus, ordförande

HSB Riksförbund